

НАПРЯМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Студентка гр. Е-91 Білан І.О.

В умовах подолання наслідків фінансово-економічної кризи питання підвищення економічної безпеки економіки та відновлення її стійкості набуває особливої актуальності. Суттєвою проблемою, яка перешкоджає стабілізації економіки та підвищення її економічної безпеки, є тіньова економіка, яка сприяє розбалансуванню національного господарства та унеможливує реалізацію внутрішнього ринкового потенціалу.

Значний вклад у дослідження проблеми існування тіньової економіки зробили З. Варналій, В. Ткаченко, С. Коваленко, В. Богачева, А. Крилова, А. Нестерова, О. Засанська та багато інших. Однак, й досі не вирішеними є питання, пов'язані з розробленням дієвих напрямів та інструментів зменшення рівня тіньової економіки в контексті підвищення безпеки національного господарства.

Метою дослідження є визначення основних причин, напрямів та інструментів подолання тіньової економіки в сучасних умовах.

До основних причин існування прихованої економіки відносять:

- ✓ великий розрив між багатими та бідними прошарками населення;
- ✓ низький рівень офіційної заробітної плати, пенсій, інших соціальних виплат;
- ✓ високий (щодо офіційних доходів) рівень цін на споживчі товари і послуги;
- ✓ низька якість економічної політики та державних програм;
- ✓ неефективний контроль за суб'єктами господарювання та ін.

Також, як показують дослідження, великого значення для подальшого розростання тіньової економіки має безконтрольне привласнення резидентами та нерезидентами цінних паперів українських підприємств на фондовому ринку через підставних фірм-посередників, що сприяє вивезенню капіталу за кордон та зменшенню рівня економічної безпеки держави.

До наслідків тіньової економіки можна віднести насамперед такі:

- ✓ зменшення інвестиційної привабливості держави, внаслідок чого втрачаються можливості активної участі у світових економічних процесах;
- ✓ втрата податкових надходжень і, як результат, - ускладнення виконання державою своїх зобов'язань перед суспільством і посилення нерівномірності податкового тиску;
- ✓ непрозорий розподіл національного доходу в суспільстві, неможливість оптимізації розміщення наявних суспільних ресурсів та ін.

Загалом, у контексті зменшення обсягів тіньового сектору в Україні, основна увага має бути приділена реалізації нижченаведених напрямів:

- ✓ підвищенню наукової обґрунтованості та оптимізації фіскальної політики з метою мінімізації податкового навантаження на суб'єкти господарювання, що особливо важливо в умовах посткризового відновлення економіки;
- ✓ удосконаленню контролю та нагляду за фінансово-кредитними секторами національної економіки;
- ✓ підвищенню якості моніторингу в урядовому секторі економіки;
- ✓ контролю у сфері здійснення зовнішньоекономічних операцій.

Конкретними заходами, які потребують якомога скорішого врахування при ухваленні нових законопроектів в напрямі подолання тіньової економіки, можна визначити наступні:

- ✓ обов'язкове обґрунтування джерел походження грошових коштів при купівлі товарів, вартість яких перевищує заздалегідь визначену суму (житла, земельних ділянок, транспортних засобів та предметів розкоші);
- ✓ запровадження податкових пільг для нагромадження та інвестування коштів в інноваційний сектор юридичними особами, які пропонується надавати за фактичними результатами діяльності [2].
- ✓ контроль за регулярністю, повнотою виплат та своєчасною індексацією заробітної плати, стимулювання збільшення зайнятості [3] та ін.

Слід зазначити, що реалізація даних заходів буде дієвою лише за умови якісного виявлення локалізації тіньової економіки в розрізі сфер діяльності та визначення її обсягу в кожній з них з метою підвищення рівня економічної безпеки національної економіки. До того ж, у боротьбі із тіньовою економікою слід виходити із об'єктивної реальності та світового досвіду, який вказує на те, що подолати повністю тіньову економіку в сучасних економічних, політичних та культурно-соціальних умовах неможливо. Орієнтиром може бути лише обмеження її до рівня розвинених країн світу, досягти чого можливо лише за умов ефективної економічної політики та зміни менталітету більшості громадян нашої країни.

1. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України. Затверджено наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738

2 Варналій З. С. Шляхи детінізації економіки України та її особливості. [Електронний ресурс].- Режим доступу до ресурсу : <http://freepapers.ru/72/detnizacyaekonomikiyaknapryamokuniknennya/45596.295273.list5.html???history=0&sample=14&ref=1>

3. Варналій З.С. Тіньова економіка: Сутність та стратегічні пріоритети детінізації української економіки [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: http://old.niss.gov.ua/book/ty_n_ekon/10.htm

Науковий керівник: доц. Лапшин В.В., асист. Марочко С.С.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 24–26 квітня 2013 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 3. – С. 292-294.